

**Ramon Belart i Miquel, escultor
de Montblanc. La seva obra a
l'església de l'Hospital de Sant Pau
i Santa Tecla de Tarragona.
Un testimoni gràfic?**

Ramon Ribera i Gassol

● Ramon Belart i Miquel, escultor ● de Montblanc. La seva obra a ● l'església de l'hospital de Sant ● Pau i Santa Tecla de Tarragona. ● Un testimoni gràfic?

● Ramon RIBERA i GASSOL

● Raval de Lleida 1, 2n
● 43430 Vimbodí
● riberagassol@yahoo.es

Paraules clau: Escultura religiosa, Belart, Montblanc, hospital, Santa Tecla, Tarragona, segle XVIII.

Keywords: *Religious sculpture, Belart, Montblanc, hospital, Santa Tecla, Tarragona, 18th century.*

Resum

Recopilació aproximativa de tot el que s'ha escrit sobre aquest escultor de Montblanc, dins de la seva producció hi afegim els treballs realitzats en l'església de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona, i vinculat amb aquesta darrera qüestió l'aportació d'un possible testimoni gràfic d'un d'ells.*

Abstract

Approximate compilation of all that has been written about this sculptor from Montblanc. The works he carried out in the church of the Hospital of Sant Pau and Santa Tecla in Tarragona are added to his production, and we contribute with a possible graphic witness of one of them.

Ramon Belart. Notes biogràfiques

Ramon Belart i Miquel nasqué a Montblanc. En referència a la data de naixement, entre els estudiosos que han versat sobre la seva figura hi ha hagut diversitat d'opinions. Francesc Badia Batalla [*Monsalbus*] afirma que va néixer el

* El meu agraïment a Josep M. Grau i Pujol (historiador), Glòria Melet (Arxiu Històric de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla, Tarragona), Sofia Mata de la Cruz (Museu Diocesà, Tarragona), Teresa Salort (Arxiu Arxidiocesà. Arquebisbat de Tarragona), Elena Virgili (Hemeroteca Municipal, Tarragona), Eulàlia Albareda (Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà), Jaume Massó (Museu Arqueològic Salvador Vilaseca, Reus).

20 de juliol de 1772 i batejat el 30 del mateix mes,¹ Jaume Felip diu que nasqué el 28 de juliol de 1772 i coincideix amb l'anterior en el dia del bateig.² Segurament en el primer cas hi ha un error tipogràfic, ambdós aporten una referència de la partida de naixement, mentre que J. F. Ràfols,³ Anna Riera (aquesta es basa en la documentació conservada a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando),⁴ M. Ossorio,⁵ A. Elías de Molins,⁶ coincideixen que va néixer l'any 1776, però no sabem que es fonamenten per afirmar-ho excepte Anna Riera; convé esmentar que Cèsar Martinell (segons fonts extretes d'Antoni Palau i Dulcet) diu que va néixer l'any 1789, ell mateix també cita que en un document consta que l'any 1814 tenia quaranta anys deduït que havia d'haver nascut l'any 1774.⁷ Els seus pares foren Josep Belart i Serra (es diu que també era pintor “a la tela” i escultor) i Rita Miquel,⁸ matrimoni de bona posició econòmica. S'han documentat tres fills més del matrimoni (possiblement hi hagué una germana de nom Rita, documentada vivint amb el germà sacerdot): Josep (1775) fou sacerdot, regentà les parròquies de Solivella (Conca de Barberà) i Pradell de la Teixeta (Priorat) i fou prior de l'església

¹ “*Montsalbus* [Francesc Badia Batalla]. “Ramon Belart y Miquel, escultor de Montblanch”, *Boletín Montblanch* (Montblanch), 58 (1955), p. 3.

² FELIP I SÁNCHEZ, Jaume (1994). “Una obra desconeguda de l'escultor”, *Espitllera* (Montblanch) núm. 88. Montblanch, p. 36. Per a més informació sobre la família de l'escultor us remetem a aquest estudi. Hem cercat en el llibre cinquè de baptismes de Montblanch (1772-1790, f. 20v-21) conservat a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria i comprovem que la data real de naixement és el 28 de juliol de 1772. Els seus padrins de fonts foren l'avi matern, Josep Miquel, de Santa Coloma de Queralt, i Raimunda, àvia paterna.

³ J. F. RÀFOLS (1951): *Diccionari biogràfic d'artistes de Catalunya*. Barcelona, p. 114.

⁴ ANNA RIERA I MORA, *La formació dels escultors catalans: l'ensenyament de l'Escola gratuïta de dibuix i els pensionats a Madrid i Roma (1775-1815)*, tesi doctoral. Universitat de Barcelona, 1994, p. 313-314.

⁵ OSSORIO I BERNARD, M. (1868). *Galería biográfica de artistas españoles del siglo XIX*. Madrid, p. 73.

⁶ ELÍAS DE MOLINS, A. (1889): *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX*, 2 vols. Barcelona, p. 270.

⁷ MARTINELL I BRUNET, Cèsar (1924): “A través d'una centúria de l'escultura catalana. Tres artistes oblidats”, *Revista de Catalunya* (Barcelona) 4, p. 349.

⁸ Anna Riera i Jaume Felip coincideixen que la mare de l'escultor es deia Rita, mentre que Francesc Badia diu que es deia Rosa, segurament a causa d'una altra errada tipogràfica. La partida de baptisme ho deix ben clar, Rita, originària de Santa Coloma de Queralt. Del pare simplement es diu que és regidor i en baptismes d'altres fills, escultor.

parroquial de Sant Pere de Reus durant el període de 1819-1823, morí a Reus el 8 d'agost de 1825,⁹ Joan (1780) i Marià (1791).

Cursà estudis en l'Escola d'Arts de la Junta de Comerç de Barcelona, l'any 1801 pels seus avenços acadèmics fou gratificat amb unes quantes estampes; no és veritat que guanyés unes oposicions l'any 1805 i anés a Madrid com a pensionat de la Junta de Comerç,¹⁰ sinó que ell mateix es va matricular a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid, el 16 de novembre de 1805. Consta que assistí assíduament a les classes entre el 1806 i el 1808;¹¹ el 28 de febrer de 1807 des de Madrid s'adreçà a la Junta de Comerç demanant (possiblement en condició d'exalumne) “un auxili” per poder esperar els concursos generals de l'Acadèmia. Mentrestant continuà els estudis; el mateix any la Junta de Comerç resol amb l'aprovació de la Junta Suprema concedir-li una pensió de 16 rals de billó al dia pel període de trenta mesos.¹² Com a pensionat, la normativa l'obligava periòdicament (cada mes i cada sis mesos) a presentar obres (dibuixos o modelats) a les juntes ordinàries, i s'annotaven, en els Llibres d'Acords, els judicis que de les obres feien els professors (malauradament no es conserva cap obra de quan era estudiant). A tall d'exemple esmentem dos comentaris valoratius de dues de les seves obres: “està bé” i “Velart ponga más cuidado en la simetría”.¹³ L'any 1808 es va presentar (els altres alumnes que hi preneren part foren: Francesc Elías, Antonio Giorgi, Remigio de la Vega i Francesc Bellver) al premi general de la primera classe d'escultura. Ramon Belart assolí la primera medalla d'or que li fou atorgada en junta pública de 24 de setembre del mateix any, en aquell moment consta que tenia 32 anys (aquí es torna a plantejar la problemàtica de la data de naixement).¹⁴

⁹ Josep M. GRAU I PUJOL - Roser PUIG I TÀRRECH (2005): “Aportació de mà d'obra de la Conca de Barberà a la capital econòmica del Camp de Tarragona a l'inici de l'època contemporània”. *Aplec de Treballs* (Montblanc) 23, p. 114.

¹⁰ “[...] Ho confirma el fet que aquest any no es convocaren oposicions ni a pensions ni a premis generals; i ho avalen també els documents recollits a l'arxiu de la Junta de Comerç que detallen l'assumpte [...]” Anna RIERA I MORA, *Op. cit.*, p. 314-315.

¹¹ “[...] En el lligall de l'Acadèmia que recull els llistats d'assistències dels alumnes entre 1806 i 1808 llegim que el 2 de març de 1806 passa a la sala del natural, on s'esmenta que estudia setembre, octubre i desembre d'aquest any; sense interrupcions de febrer a novembre de 1807; i els mesos de gener a abril, octubre i novembre de 1808. A més, va freqüentar de manera irregular la sala del guix a partir de novembre de 1806 [...]” Anna RIERA I MORA, *Op. cit.*, p. 315-316.

¹² “[...] La Junta va accedir a la seva demanda pels grans avenços fets, demostrats en el baix-relleu que ha enviat, i perquè l'artista pugui seguir dedicant-se a l'estudi de l'Escultura sense necessitat de distreure's amb obres productives o de rendiment pecunari [...]” Anna RIERA I MORA, *Op. cit.*, p. 315.

¹³ RIERA I MORA, Anna. *Op. cit.*, p. 317.

¹⁴ RIERA I MORA, Anna. *Op. cit.*, p. 309.

Romagué a Madrid fins el 4 d'agost de 1810 (en plena Guerra del Francès) marxà. A continuació cap a Palma de Mallorca, on tenim constància que va col·laborar (desconeixem pràcticament la producció escultòrica que hi va dur a terme) amb l'escultor català Josep-Antoni Folc i Costa (1768-1814). Aquest últim establí un taller en aquella ciutat. Segons algunes fonts, l'any 1814 estant encara a Palma de Mallorca, esdevingué la mort del seu pare i a causa de l'avançada edat de la seva mare (morí l'any 1825) i davant la necessitat d'atendre el patrimoni familiar (era l'hereu?), va retornar a Montblanc on establí definitivament la seva residència i obrí el taller (hem de suposar que tingué algun col·laborador, tal és el cas del fuster montblanquí Josep Miró i Martí, que és considerat deixeble de l'escultor).¹⁵ El 8 de gener de 1818 va enviar una carta a l'Acadèmia de Belles Arts de San Fernando, sol·licitant ser nomenat acadèmic de mèrit argumentant que motius personals l'impedeixen moure's de la seva població, i que li sigui assignat per part de la institució, un tema per realitzar una obra per veure si pot aconseguir el grau acadèmic esmentat. Reunida la Junta el 12 de febrer de 1818 s'acorda "condesciende la Academia con esta instancia dándole asunto de prueba que deberá remitir á la Academia..."¹⁶ (realitzar un baix relleu). Presentada l'obra, el mateix any li fou otorgat el títol "d'acadèmic de mèrit". L'any 1825 sol·licità a la mateixa Acadèmia un certificat del premi obtingut l'any 1808 "[...] doncs el diploma que tenia es va perdre quan la seva casa va ser saquejada, en temps del govern constitucional com altres diverses d'aquesta vila titlades d'adhesió al rei [...]".¹⁷

Tots els estudiosos coincideixen que la seva defunció es va produir l'any 1840. Segons J. F. Ràfols, l'únic que ho esmenta, es va produir a la ciutat de Madrid.

Obra escultòrica

En parlar de la seva producció escultòrica, hem d'anar amb precaució a l'hora d'assignar-li obra, primer perquè moltes de les obres li són atribuïdes per tradició oral (i possiblement siguin d'ell) però sense una base documental, a causa

¹⁵ Diversos autors (2006): *El Centenari de la Coronació canònica de la Mare de Déu de la erra, patrona de Montblanc (1906-2006)*, Valls, p. 16.

¹⁶ RIERA I MORA, Anna. *Op. cit.*, p. 309. Notícia interessant que ens dóna a conèixer l'ideari polític de l'artista. En aquests moments Catalunya es troba en uns moments convulsos, empobrida a causa de l'ocupació francesa; comença el Trienni Liberal (1820-1823), es produeix el retorn del rei Ferran VII i continua l'absolutisme, el 1822 sorgeix l'oposició entre els partidaris del rei i els liberals. A Catalunya en concret es produeix la insurrecció dels Malcontents contra Ferran VII, perquè creuen que el rei havia estat massa condescendent amb els liberals. Abans aquesta insurrecció havia estat precedida pel Manifest de la Federació dels realistes purs (1826), document que desautoritzava a Ferran VII i es posicionava proclamant rei el seu germà Carles M. Isidre. Comencen les lluites entre carlins i isabelins.

¹⁷ RIERA I MORA, Anna. *Op. cit.*, p. 309.

possiblement de la pèrdua d'aquesta o per la falta d'una indagació exhaustiva i per altra banda perquè tenim constància de tres escultors amb el mateix cognom i això pot portar confusions:

- Josep Belart i Serra (Montblanc, 1751), documentat com a pintor i escultor,¹⁸ pare del nostre biografiat.
- Nicolau Belart, el trobem documentat l'any 1813 on consta la venda d'un terreny per part d'en Francesc Català, moliner del Samuntà (par-ròquia de Montblanc), per pagar un debitori al referit escultor.¹⁹
- Josep Belart, el trobem documentat en el *Diccionari biogràfic d'artistes* d'en J. F. Ràfols: "Maestro escultor imaginero del s. XVIII-XIX, nacido en Montblanc y residente en Reus, donde falleció en 1836. En 1794 talló las figuras de las cuatro matronas del camarín del Santuario de Nuestra Señora de Passanant percibiendo por ello doscientas sesenta libras. Obró y realizó otros trabajos para el mismo templo. Autor de una imagen de San Jorge que se veneraba en la capilla de Santo Domingo, en la calle Monterols, de Reus" (p. 107).

Fetes aquestes apreciacions, a continuació fem una relació d'obres²⁰ de l'escultor:

- *Mercuri*. Escultura presentada quan era estudiant el juny de 1806 com a treball acadèmic (no es conserva).
- *Idol*. Modelat. Escultura presentada quan era estudiant el juliol de 1806 com a treball acadèmic, del qual la Junta de professors deixa escrita la valoració "està bé"²¹ (no es conserva).
- *Gladiador combatent*. Terracota. Escultura presentada quan era estudiant l'abril de 1807 com a treball acadèmic (no es conserva).
- *Apol·lo*. Escultura presentada quan era estudiant el juliol de 1807 com a treball acadèmic (no es conserva).
- *Apol·lo*. Dibuix. Presentat quan era estudiant el 2 d'agost de 1807 com a treball acadèmic (no es conserva).
- Dos models del natural (no s'especifica els temes). Treballs escultòrics presentats respectivament quan era estudiant, el setembre i el novembre de 1807 com a treballs acadèmics (no es conserven).

¹⁸ FELIP, Jaume; p. 84, *Monsalbus* [Francesc Badia Batalla], p. 3, i Antoni Palau i Dulcet (en el seu llibre sobre la Conca de Barberà).

¹⁹ GRAU I PUJOL, Josep M. (2002): "Montblanc, refugi d'un notari tarragoní durant la Guerra del Francès (1811)", *El Foradot* (Montblanc) 11, p. 20-21.

²⁰Totes les obres ressenyades que pertanyen al seu període acadèmic a Madrid han estat extretes de la tesi doctoral d'Anna Riera i Mora.

²¹ RIERA I MORA, Anna. *Op. cit.*, p. 317.

- *Baix relleu*. 1807. Desconeixem el tema. Amb aquesta obra aconseguí que la Junta de Comerç de Barcelona li concedeixi una pensió per continuar els estudis durant trenta mesos a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid (no es conserva).
- *Crist mort*. Escultura en fusta. Presentada el 4 d'octubre de 1807 quan era estudiant com a treball acadèmic (no es conserva).
- Continuà presentant treballs a la junta acadèmica el 7 de febrer, el 6 de març. Aquest es tractava d'un grup escultòric, en el qual la junta li féu l'apreciació "Velart, ponga más cuidado en la simetría" i el 3 d'abril de 1808 (no es conserven).
- *L'incendi de les naus d'Hernán Cortés*. Baix relleu, terracota "de cinco quartas de ancho y tres de alto". 1808. Amb aquesta obra obtingué el Premi General de primera classe d'escultura de la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando (no es conserva).
- Col·laboració en la realització del mausoleu de Pere Caro Sureda, marquès de la Romana. Marbre. 1814. Originàriament a l'església del Convent dels Pares Dominics de Palma de Mallorca, actualment a la Catedral de Palma de Mallorca. L'obra fou encarregada a Josep-Antoni Folch i Costa; concretament no se sap quina fou l'aportació escultòrica d'en Belart.
- *Sant Pere en la porta del temple curant un paralític*. 1818. Amb la presentació d'aquesta obra va aconseguir el grau "d'acadèmic de mèrit" (no es conserva).
- *Crist Salvador*. Notícia que ens aporta M. Ossorio Bernard i que ens descriu la peça dient que era de petit format i que estava en possessió d'una família de Madrid.²²
- *Crucifix*. Església Parroquial. Alió (no es conserva). En referència a aquesta temàtica es diu que fou una de les seves especialitats i on va "assolir justa anomenada".
- *Crucifix*. Església parroquial d'Albió (no es conserva).
- *Sant Jordi*. Ermita de la Mare de Déu del Roser de Reus (no es conserva).²³
- *Mare de Déu del Roser* (Tipus de "vestir"). Museu d'Art i Història de Reus. Procedeix de l'ermita de la Mare de Déu del Roser de Reus.²⁴

²² OSSORIO I BERNARD, M. *Op. cit.*, p. 73.

²³ VILA-SECA, Salvador. "Una obra de Ramon Belart i Miquel al Museu". *Semanario de la Ciudad*, núm. 972 (28-11-1970). Reus, p. 8.

²⁴ VILA-SECA, Salvador. *Op. cit.*, p. 8. L'escultura atribuïda surt reproduïda en el llibre de Maria Carme Bernal i Mir: *Història a l'entorn de l'ermita de la Mare de Déu del Roser de Reus*. Reus, 2003, p. 107. Hem d'esmentar que hi ha una confusió en l'ordre del nom i cognoms de l'escultor al peu de la fotografia.

- Es diu que també hi havia obra seva al monestir de Santa Maria de Poblet, i a les poblacions de Valls i Figueres.

Obra a Montblanc:

- *Bust d'home*. Guix sense policromar. Museu Comarcal de la Conca de Barberà. És considerat per alguns estudiosos com un autorretrat de l'escultor.²⁵
- *Crucifix*. Talla policromada. Església parroquial de Santa Maria. Unes fonts diuen que estava ubicat en el cor, unes altres diuen al costat. Es pot veure una reproducció fotogràfica en l'article de Cèsar Martinell "A través d'una centúria de l'escultura catalana. Tres artistes oblidats". *Revista de Catalunya*, 4. Barcelona, 1924 (no es conserva).
- *Escenes de la vida de Sant Francesc Xavier*. Dos baixos relleus ovalats. Talla policromada. 1805? Estaven ubicats a la capella lateral dedicada a Sant Francesc Xavier. Església parroquial de Santa Maria.²⁶ En el marc d'un d'ells consta que hi havia la inscripció "D. Francisco de Foraster y de Montané" (possiblement el mecenes) i en l'altra la data de "1805".
- *Retaule major*. 1816. Talla policromada. Església. Santuari de la Mare de Déu de la Serra. La part escultòrica consistia en les dues figures de sants que flanquejaven l'obertura central, que contenia la imatge de la Mare de Déu de la Serra i els àngels que hi havia a banda i banda del frontó semicircular de la part superior. També hi havia baixos relleus amb escuts i motius florals (no es conserva). Hi ha testimoni gràfic.
- *Sant Ramon Nonat*. Talla policromada. 1827. Imatge que presidia el retaule dedicat a aquest sant. Desconeixem la configuració d'aquest retaule. Capella lateral. Església. Convent de la Mare de Déu de la Mercè (no es conserva).²⁷
- *Mare de Déu de la Pietat*. Talla policromada. 1831. Imatge que presidia el retaule dedicat a aquesta advocació. Capella lateral. Església. Convent de la Mare de Déu de la Mercè. L'escultura de la verge era del tipus de "vestir", constituïa un dels passos processionals que sortia en la processó de Divendres Sant de la població. Es conserva el testimoni gràfic

²⁵ FELIP I SÁNCHEZ, Jaume. *Op. cit.*, p. 37.

²⁶ BADIA I BATALLA, Francesc (1989): "Els monuments i objectes d'interès artístic o històric desapareguts o destruïts l'any 1936 a Montblanc", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 9, p. 100.

En aquest estudi hi consten les obres que es consideren de Ramon Belart, realitzades per a les esglésies montblanquines.

²⁷ Diversos autors. *Història del convent i del Col·legi episcopal Mare de Déu de la Mercè de Montblanc*. Montblanc, 1994, p. 51-119.

al fons fotogràfic Vicenç Baldrich (fons conservat a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, Montblanc).

- *Passos o misteris processionals de Setmana Santa*, no conservats. Hi ha testimoni gràfic de tots ells al referit fons Baldrich.²⁸
- *L'Assotament o Flagel·lació de Jesús* (popularment conegut com dels Fadrins). Talla policromada. Es guardava a la capella de Sant Llúcia de l'església del Santuari de la Mare de Déu de la Serra. Es componia de tres escultures, la de Jesús i dos soldats.
- *Mare de Déu dels Dolors*. Talla policromada. Església de Sant Marçal. Imatge tipus de “vestir”.²⁹
- *Mare de Déu de la Soledat* (popularment conegut com de “les tres creus”). Talla policromada. Es trobava ubicat a l'església parroquial de Santa Maria. Imatge tipus de “vestir”.

En aquest llistat hi hem d'afegir tres obres més que surten documentades, en l'estudi que realitzaren conjuntament Josep M. Miquel Parellada i Josep Sánchez Real “Los Hospitales de Tarragona”. Tarragona, 1959. Aquestes tres obres en qüestió foren realitzades per a l'església de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona.³⁰ “[...] En noviembre de 1818 se contrató con Ramón Balart, escultor de Montblanc, la construcción de un retablo para el altar mayor. La obra quedó entregada en junio de 1820 y costó 590 libras. En 1827 decoró el retablo Antonio Sanahuja,³¹ dorador [...]” (p. 141).

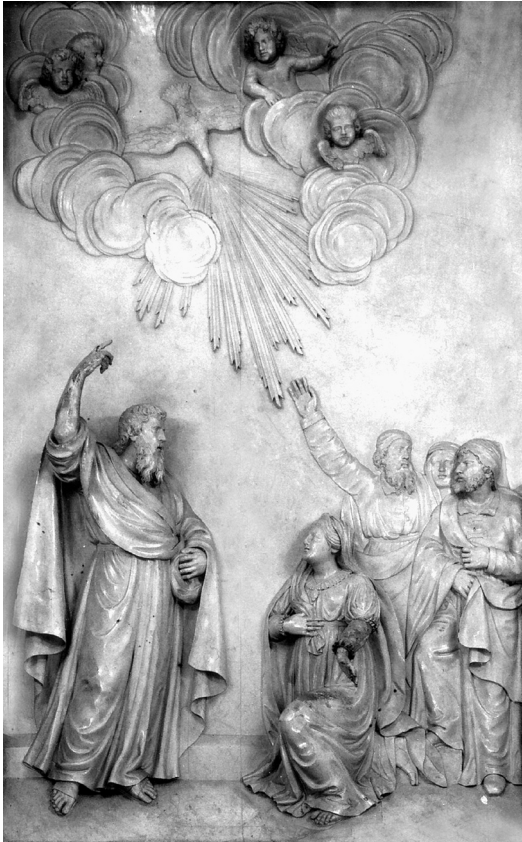
²⁸ En concret per als Passos de Setmana Santa, vegeu els tres articles realitzats per Josep M. GRAU I PUJOL, publicats a *Espitllera* (Montblanc), 28-30 (1984).

²⁹ PORTA I BALANYÀ, Josep M. – SERRA I CENDRÓS, Gabriel (1992): *Història de la Congregació i Germanat de la Sang de Montblanc*. Montblanc, p. 149.

³⁰ L'Hospital (Tarragona l'any 1151 ja en disposava d'un) en la ubicació que el trobem actualment fou emplaçat entre el Col·legi Tridentí i el convent-església dels pares jesuïtes (zona meridional de la Rambla Vella), per l'Arquebisbe Antoni Agustí en el terreny que aquest prelat va destinar i que pertanyia a la seva senyoria. Fou inaugurat l'any 1588; al llarg dels segles XVIII i XIX es realitzaren diverses ampliacions. Quant a l'església se sap que no es va començar a construir fins més tard i es va obrir al culte públic l'any 1600. Durant la Guerra del Francès (1808-1814) va sofrir desperfectes i pèrdues importants; consta que a l'any 1835 tenia cinc retables. Els anys seixanta del segle vint fou enderrocada, MIQUEL I PARELLADA, JOSEP M.-SÁNCHEZ I REAL, Josep, p. 84-85. MATA DE LA CRUZ, Sofia “Las construcciones religiosas de la diócesis Tarraconense entre 1560 y 1603”, dins *Tarragona y el Concilio de Trento*. Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Tarragona. Tarragona, maig, 1995, p. 60.

³¹ Antoni Sanahuja i Gil era fill del també daurador Francesc Sanahuja i Mariner (natural de les Voltes, establert a Tarragona) i M. Teresa Gil. Avaluà uns mobles del difunt Jaume Creus que hi havia al Palau Arquebisbal de Tarragona, el 4 de novembre de 1822, i féu “l'encarnació” de la nova parella de gegants estrenada l'any 1851 amb motiu de la festivitat de Corpus Christi. JAUME MASSÓ I CARBALLIDO, “Dades sobre el daurador Francesc Sanahuja o Sanahuja”, *El Punt* (Tarragona) núm. 1390 (13-7-2000), p. 10. També el trobem breument documentat per

Conversió de Santa Tecla davant la prèdica de Sant Pau a la ciutat d'Icòniúm. Església de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona. (Fotografia: Arxiu Mas-Institut Amatller d'Art Hispànic. Barcelona).

“[...] Al año siguiente 1828, se convino con José Batlle,³² llamado «conde de Aranda», la fabricación de dos altares laterales. También en estos altares intervino el escultor Balart” (p. 142).

Respecte a la notícia dels dos retaules laterals, de moment no hem pogut trobar més informació clarificadora dels treballs que hi duigué a terme.

Quant a la primera, potser per tractar-se del retaule major, es detallaren alguns aspectes més, però tot i amb això desconeixem la configuració d'aquest retaule.

Mossèn Salvador Ramon en la fitxa catalogràfica de l'escultura de la “Puríssima Concepció” de l'escultor Vicenç Roig que trobem en el catàleg de l'exposició *Millenium* (Barcelona, 1989) ens proporciona la breu notícia que l'escultor Vicenç Roig i Besora³³ (hem de tenir present que aquest escultor tenia uns deu o dotze anys més que en Ramon Balart i que el seu estil s'insereix dins dels inicis del neoclassicisme vuit-

centista, amb això vull dir que l'estètica escultòrica no difereix massa i que pot establir confusions d'autoria, encara que pròpiament cadascun té el seu estil) va

Josep Francesc Ràfols en el seu *Diccionari biogràfic d'artistes de Catalunya*. Vol. III, p. 1131: l'any 1852 treballava en la restauració de la capella de la Mare de Déu del Claustre de la Catedral de Tarragona.

³² Josep Batlle i Boronat, mestre de cases i escultor d'Altafulla, d'on fou regidor els anys 1774 i 1781. El 1761, està documentat a Altafulla i a Torredembarra respectivament. Entre 1798 i 1804, pel preu de 2.359 lliures va acabar el retaule major del Vendrell, obra que havia deixat inacabada Lluís Bonifàs. Sofia MATA DE LA CRUZ-Jordi PARÍS i FORTUNY, *Els Bonifàs, una nissaga d'escultors*, IEV, Valls, 2006, p. 147. També el trobem breument esmentat per Josep Francesc Ràfols en el seu *Diccionari biogràfic d'artistes de Catalunya*. Vol. I, p. 102.

³³ RIBERA I GASSOL, Ramon (2006): “Un baix relleu de l'escultor Vicenç Roig”, *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* (Barcelona), 20, p. 157- 160.

Conversió de Santa Tecla davant la predica de Sant Pau, empresonat a la ciutat d'Iconium. Carles Salas. Capella de Santa Tecla. Catedral de Tàrragona.

realitzar dos retaules per a l'Hospital de Santa Tecla, desconeixem quins foren; però si realment és certa aquesta notícia i durant l'ocupació francesa foren destruïts, saquejats edificis i béns mobles, per tant podríem pensar que l'interior de l'església no fou una excepció (també es podien haver respectat o destruït parcialment) i que passada la contesa bèl·lica es tornés a embellir i fos quan es decidís contractar l'any 1818 un nou retaule major amb l'escultor montblanquí i deu anys després (1828) dos de laterals amb el mateix Belart.

Tota aquesta qüestió ve a tomb perquè tal com hem indicat en l'enunciat de l'estudi, a l'Arxiu Mas. Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona es conserva una fotografia (clixé 44.656) d'un baix relleu amb el tema "Conversió de Santa Tecla davant la predica de Sant Pau a la ciutat d'Iconium" (fig. 1). En

l'anvers hi consta: "1925. Hospital de Sant Pau i Santa Tecla. Relleu de l'altar major. Obra del segle XIX de l'escultor tarragoní Vicens Roig. Talla decorada" (desconeixem la seva actual ubicació o si fou destruït durant la Guerra Civil).

Si tal com diu la inscripció es trobava a l'altar major de l'església, entorn el 1925, que és quan es creu que es féu la fotografia, hem de descartar que el relleu sigui d'en Vicenç Roig, i atribuir-lo a Ramon Belart. Segons la informació que aporten Josep M. Miquel i Josep Sánchez el 1818 se li va encarregar el retaule major a ell. El retaule en qüestió estava constituït només per aquest gran baix relleu? La fotografia deixa entreveure que damunt del marc hi ha una motlluració i que per sobre d'aquesta no hi ha res.

La fotografia no ens deixa entreveure si està policromat o si només està pintat en blanc, imitant el marbre (fet molt sovint en aquesta època). Com a exemples conservats en la mateixa ciutat trobem els relleus en marbre i guix de la capella de Santa Tecla de la Catedral de Tàrragona i el relleu "Baptisme de Jesús" (talla) de l'escultor Vicenç Roig i que també es troba a la mateixa Catedral.

L'escena representa la "Conversió de la noble Tecla davant la prèdica de Sant Pau en la ciutat d'Icòniun" (Àsia Menor).³⁴ L'acció està tractada amb l'austeritat que caracteritza el classicisme. En un primer pla trobem al costat esquerre la figura airosa de sant Pau dempeus, amb la mà dreta alçada, en actitud oradora i dirigint-se a les persones congregades i entre elles absorta i agenollada hi ha santa Tecla, amb ampul·losa vestimenta i coberta amb un vel (la imatge de la santa ens recorda de la que va realitzar l'escultor Carles Salas³⁵ en el període de 1770-1775 per al baix relleu que presideix l'altar major de la capella de Santa Tecla³⁶ de la Catedral de Tarragona); en un segon pla darrere de la Santa, tres personatges drets (dos d'ells barbats), un té la mà dreta alçada (en actitud de protesta, davant la presència de Sant Pau?, o assenyalant el que succeeix al cel?). En el cel hi trobem la Vinguda de l'Esperit Sant llançant raigs lumínics que emergeixen d'entre els núvols; en aquests últims hi trobem caps alats de querubins. El lloc on es produeix l'acció és una mica indefinida, ja que el fons no presenta cap espai, és completament llis, només als peus dels personatges s'entreveu una mena d'esgraó o vorera.

També ens porta a comparar-lo amb un altre baix relleu (en guix 1770-1775) (fig. 2), amb el mateix tema realitzat per l'escultor Carles Salas (algun historiador considera que no és de la seva autoria) i que es troba en el creuer de la capella de Santa Tecla de la Catedral de Tarragona; en aquest l'escultor es basa per realitzar l'escena en un dels altres moments que s'expliquen de la vida de la santa a la ciutat Icòniun: santa Tecla aconsegueix entrar a la presó on es troba captiu sant Pau (empresonat per predicar), es va postrar als seus peus (la llegenda diu que li besà les cadenes) i es posà a escoltar les seves paraules. Igual que en el de l'església de l'hospital, en el cel hi veiem la Vinguda de l'Esperit Sant, amb núvols, raigs lumínics i querubins (la mateixa quantitat, quatre), en un primer pla la figura de Santa Tecla agenollada amb la mà esquerra recolzada al pit, molt semblant a la de l'hospital, però en aquesta última és la mà dreta. El sant Pau de la capella de la catedral està damunt una base, encadenat, amb ampul·loses vestidures, també amb la mà dreta (lleugerament alçada) en actitud oradora; darrere la santa hi ha una porta amb tres escales, en la primera de les quals hi ha també tres personatges; un d'ells és una dona

³⁴ RÉAU, Louis (1998): *Iconografía del arte cristiano. Iconografía de los Santos*. Tom II/vol. V. Barcelona, p. 246-249. DE LA VORÁGINE, Santiago, *La Leyenda Dorada*. Vol. II. Madrid, 1982, p. 908-909.

³⁵ Carles Salas, escultor català representant de l'últim barroc i del primer classicisme, format acadèmicament a Madrid i establert a Saragossa des del 1760, on morí l'any 1780. Fou l'autor dels cinc relleus escultòrics (tres a l'altar major i dos al creuer) de la capella de Santa Tecla de la Catedral de Tarragona. Per a més informació sobre l'artista vegeu Belén BOLOQUI LARRAYA, "Aportaciones al estudio del escultor Carlos Salas", *Goya* (Madrid) 173 (1983), p. 274-285.

³⁶ Sobre la capella de Santa Tecla vegeu Emma LIAÑO I MARTÍNEZ, "Amica Mea Inter Filias. La capilla de Santa Tecla en la Catedral de Tarragona", *Homenaje al profesor Martín González*. Universidad de Valladolid, 1995, p. 173-179.

amb els braços alçats en actitud protestativa (podria ésser la mare de santa Tecla, la qual va denunciar la seva filla, per convertir-se al cristianisme?).

Dades de l'estudi

Rebuda, gener 2008; *acceptació*, març 2008; *valoració*, Roser Puig i Tàrrach.